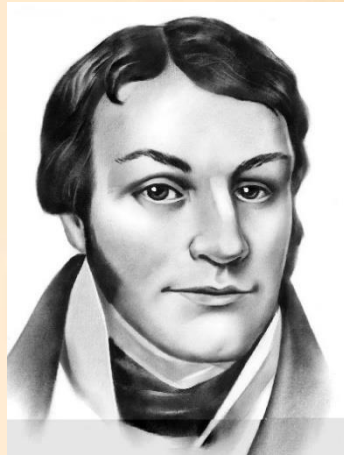

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ**

**Український мовно-літературний факультет
імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка**

**Кафедра зарубіжної літератури та слов'янських мов
імені професора Михайла Гетманця**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК**

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 245-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ ФЕДОРОВИЧА КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

(22 листопада 2023 року)

Харків – 2023

ЗМІСТ

Лінгвістичні і лінгводидактичні дослідження

Абазіна Людмила

Особливості функціонування перифраз із кольороназвами в текстах статей «Української правди».....7

Галушкіна Марія

Манга «Наруто» як постмодерністський текст.....11

Давидова Оксана

Психолого-педагогічні особливості формування орфоепічних норм на основі фонетичних явищ в учнів 5 класу НУШ.....13

Костенко Анна

Особливості вербалізації концепту *ВОДА* в драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».....15

Мануйлова Дарія

Емоційно-марковані мовні одиниці в поезії початку російсько-української війни18

Маслій Наталія

Складання основ і слів як поширені засоби інновативного словотвору в українській мові.....21

Олексієнко Аліна

Діалектизми в сучасних творах української літератури24

Пепескул Вікторія

The influence of English idioms on family education.....27

Піскунов Іван

Функціонування дефісних біномів у сучасних фасцинативних дискурсах.....30

Література

1. Вірші про російське вторгнення в Україну. Мала Сторінка. URL: <https://mala.storinka.org/вірші-про-російське-вторгнення-в-україну-2022-року-відео.html> (дата звернення: 19.11.2023).
2. Дудик П.С. Стилїстика української мови. Онлайн-бібліотека української мови та літератури. URL: <https://litmisto.org.ua/?cat=34> (дата звернення: 19.11.2023).
3. Кротевич Є. В., Родзевич Н.С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вид-во АН УРСР, 1957. 236 с.
4. Поезія вільних. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://warpoetry.mkip.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2023).

УДК 811.161.2'06'373.611

*Н.А. Маслій
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., проф. О.А. Олексенко*

СКЛАДАННЯ ОСНОВ І СЛІВ ЯК ПОШИРЕНІ ЗАСОБИ ІННОВАТИВНОГО СЛОВОТВОРУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Соціальний запит на мовне представлення нових чи оновлених понять про реалії суспільного життя забезпечується значною мірою за допомогою складних слів, оскільки їхнє виникнення має в основі певні словосполучення, тобто процес виникнення складних слів тісно пов'язаний з явищем економії мовних засобів для вираження думки. Таким чином забезпечуються потреби сфери економіки, інформаційних засобів, бізнесу, політики, культури та інших сфер життя суспільства. На характер основоскладання, у тім числі й за допомогою афіксоїдів, та юкстапозиції звернула увагу передусім Н.Ф. Клименко, яка присвятила цій темі кілька робіт [1], [2]. Її ідеї знайшли своє продовження в працях Є.А. Карпіловської, Л.П. Кислюк [2] та ін.

О.О. Тараненко, досліджуючи актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови, звернув увагу на «нарощування різноманітних конотативних обертонів», що супроводжують появу складних слів, їхнє «орозмовлення» [5]. Йдеться, зокрема, про появу зниженої конотації таких аббревіатур, як

нардеп, яка ще більше увиразнюється в похідному прикметнику *нардепівський*, про появу слів *кнопкодав* і похідного *кнопкодавство* тощо. Однак питання конотованості подібних утворень науковець, як й інші дослідники, торкається тільки побіжно.

Оскільки процес утворення конотованих складних слів не просто триває, а набуває бурхливого розвитку в наш позначений військовою навалою росіян час і вияви такого інновативного словотворення все більше проникають у стилі мовлення, пов'язані з безпосередньою комунікацією українців, передусім у публіцистичний, розмовний, художній, вважаємо дослідження таких мовних новотворів украй актуальним.

Матеріали, викладені в словниках лексико-словотвірних інновацій (укладачі Г.О. Вокальчук, Ж.Ф. Колоїз, А.М. Нелюба, Є. Редько, Л.І. Шевченко, Д.Ю. Сизонов та ін.), засвідчують поширення такого виду складних слів, які утворилися внаслідок контамінації (відома також назва «телескопія твірних основ»), коли з метою оцінки якоїсь особи чи явища поєднуються частини першого слова (зазвичай основа) та кінцева частина другої основи, тобто друге слово ніби «входить» у перше за принципом телескопічної трубки. Або ж навпаки – склад першої основи «входить» в основу другого слова, яка зазвичай формально дорівнює всьому слову. Як наслідок, породжується нова назва з виразним аксіологічним змістом. Наприклад, іменник *бюрократизавр* утворився від основи слова *бюрократ* і другої частини слова *динозавр*, що породило нове значення «викопний (відмерлий) бюрократ» (*Потішному полюванню на бюрократозавра присвячується...* (ФВ: В. Громовий, 27.11.2019)). Ілюстративний матеріал подано за словником А. Нелюби та Є. Редька [3, с. 19]. Негативну конотацію простежуємо також у словах, що набули поширення в розмовному стилі українців, *путлер*, *путіночет*, *капутін*, *хапутін*, *хутін-пуйло* тощо. Пласт таких новотворів досить значний.

Привертає також увагу активізація юкстапозиції – утворення нових складних слів за прикладковим типом. Такі новотвори теж мають значний рівень оцінності й емотивності, а часом і експресивності, що в сумі дає яскравий виражальний ефект. Знов-таки більшість цих слів негативно конотовані: *держава-терорист*, *Раша-параша*, *зет-пропаганда*, *зет-патріот*, *гебіст-рашист*, *тікток-війська*, *бла-бла-історії* тощо. І лише деякі мають позитивну конотацію, наприклад, *бандера-смузі*.

Окремо слід зупинитися на складних словах, що утворилися внаслідок зрощення – поєднання в одне слово компонентів словосполучення. Якщо традиційно це стосувалося утворень від підрядних словосполучень типу *рідковживаний, вищеазначений, густонаселений*, де першою частиною виступає прислівник, а другою – дієприкметник чи віддієслівний прикметник (інші моделі трапляються зрідка), то останнім часом у такі слова зливаються словосполучення різного складу і навіть цілі речення. Наприклад, *янелох*, яке А. Нелюба і Є. Редько пояснюють як «ослівлення словосполучення я не лох (так стверджував про себе бійцю АТО В. Зеленський). *Є одна відмінність. Янелоху 43* (Виступ Г. Лероса на засідання Верховної Ради України, 26.01.2021)» [3, с. 118]. Подібні новотвори співвідносні з чітко окресленими денотатами, зокрема з особами, номінуючи яких, дають їм оцінку. Значення таких слів легко встановлюється пересічними мовцями, бо воно експліцитно пов'язане з певними явищами сучасного життя: *тойщоневтік, тойщовтік, затридні, аналоговнет, іхтамнет, дебахнуло* та ін. На нашу думку, поява таких новотворів пов'язана з широким упровадженням у наше життя інтернету з усіма його символами, зокрема із символом # – хештегом, або тегом, або міткою, що передує ключовому слову або фразі, яка записується одним словом. Наприклад, *#залишайся вдома* або *#будь вдома* – рекомендація під час карантину. Це дає можливість доступу до посту людям з інтересами, подібними до поглядів автора посту. Поза інтернетом такі слова-зрощення вживані в засобах масової інформації, у політичному дискурсі для оцінної номінації осіб і явищ.

Значного поширення набули в сучасному мовленні українців й аббревіатури, які теж вважаємо складними словами з усіченими твірними основами, причому найчастіше такі утворення змішаного типу, коли поєднується усічена основа одного твірного слова й склад іншого: *добробат, правосек*, або один склад і повне слово: *терраша, новорос*, відомі також й ініціальні нові аббревіатури типу *ТрО, ВПО*. За деякими криються цілі вирази евфеміністичного характеру, зміст яких легко «зчитується» мовцями: *ПТН – ПНХ* тощо.

За браком обсягу тез ми не розглянули випадки чистого основоскладання, але матеріал, який маємо у своєму розпорядженні й наведені вище факти свідчать, що творення складних слів в останні роки зазнало нового сплеску, викликаного потребами дня. Такі новотвори супроводжуються конотацією, їхній аксіологічний

потенціал значний. Перспективу вбачаємо в подальшому семантико-словотвірному дослідженні цих інновативів для глибшого розуміння тенденцій розвитку української мови.

Література

1. Клименко Н.Ф. Осново- і словоскладання у процесах номінації в сучасній українській мові. *Вибрані праці*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. С. 134–154.
2. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
3. Лексико-словотвірні інновації. 2017–2021. Словник / укладачі А. Нелюба, Є. Редько. Харків: ХІФТ, 2022. 124 с.
4. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації (2015–2016). Словник. Харків: ХІФТ, 2017. 204 с.
5. Тараненко О.О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.
6. Шевченко Л.І., Сизонов Д.Ю. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа: словник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2022. Ч. 5. 359 с.

УДК 811.161.2'28:821.161.2"20"

*А.С. Олексієнко
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. І.А. Павлова*

ДІАЛЕКТИЗМИ В СУЧАСНИХ ТВОРАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Одним із явищ сучасної комунікації є блог, який значною мірою змінив комунікативних простір не лише в межах Інтернету, а й у межах художньої літератури. Сьогодні все частіше з'являються нові тексти українських письменників, які отримали назву блог-література. Таким твором є книга Ю. Сливки «#Чуєш, коли приїдеш додому? Блог, що став книгою», що побудована у вигляді збірки онлайн-есеїв чи інтернет-новел.